

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2022. december 8.*

„Előzetes döntéshozatal – Büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – (EU) 2016/343 irányelv – A büntetőeljárás során az ártatlanság védelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítése – A 8. cikk (1) bekezdése – A vádlott tárgyaláson való jelenléthez való joga – Az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének második bekezdése és 48. cikkének (2) bekezdése – A tisztességes eljáráshoz való jog és a védelemhez való jog – A vád tanúihoz kérdések intézése a büntetőeljárás nyomozási szakaszában a vádlott és képviselője távollétében – A vád tanúihoz kérdések intézésének lehetetlensége ezen eljárás bírósági szakaszában – Nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi a büntetőbíróságok számára, hogy az említett tanúk korábbi vallomására alapozzák határozatukat”

A C-348/21. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Spetsializirana prokuratura (szakosított büntetőbíróság, Bulgária) a Bírósághoz 2021. június 4-én érkezett, 2021. június 3-i határozatával terjesztett elő a

HYA,

IP,

DD,

ZI,

SS

ellen folytatott,

a **Spetsializirana prokuratura**

részvételével folyamatban lévő büntetőeljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Jürimäe tanácselnök, M. Safjan (előadó), N. Piçarra, N. Jääskinen és M. Gavalec bírák,

főtanácsnok: A. M. Collins,

* Az eljárás nyelve: bolgár.

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- IP képviselőjében H. Georgiev advokat,
 - DD képviselőjében V. Vasilev advokat,
 - az Európai Bizottság képviselőjében M. Wasmeier és I. Zaloguin, meghatalmazotti minőségben,
- a főtanácsnok indítványának a 2022. július 7-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a büntetőeljárás során az ártatlanság védelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2016. L 65., 1. o.) 6. cikke (1) bekezdésének és 8. cikke (1) bekezdésének, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 47. cikke második bekezdésének értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet a HYA, IP, DD, ZI és SS (a továbbiakban együttesen: szóban forgó vádlottak) ellen illegális bevándorlással kapcsolatban elkövetett bűncselekmények miatt indított büntetőeljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

A nemzetközi jog

- 3 A Rómában 1950. november 4-én aláírt, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (a továbbiakban: az EJEE) „Tisztességes tárgyaláshoz való jog” című 6. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és észszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. [...]

[...]

(3) Minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van – legalább – arra, hogy

[...]

d) kérdéseket intézzen vagy intéztessen a vád tanúihoz és kieszközölhesse, a mentő tanúk megidézését és kihallgatását ugyanolyan feltételek mellett, mint ahogy a vád tanúit megidézik, illetve kihallgatják;

[...]

Az uniós jog

4 A 2016/343 irányelv (22), (33), (34), (36), (41) és (47) preambulumbekzdése a következőképpen szól:

„(22) A gyanúsítottak vagy vádlottak bűnösségének megállapítása során a bizonyítási teher a vádhatóságra hárul, és bármilyen kétely a gyanúsított vagy a vádlott javára szolgál. Az ártatlanság védelme sérülne akkor, ha a bizonyítási teher átfordulna a vádhatóságról a védelemre; ez nem érinti a bíróságnak a tényállás hivatalból való feltárására vonatkozó bármely esetleges hatáskörét, nem érinti a bíróság függetlenségét a gyanúsított vagy a vádlott bűnösségének értékelése során, és nem érinti a gyanúsított vagy a vádlott büntetőjogi felelősségével kapcsolatos ténybeli vagy jogi vélelmek alkalmazását. [...]

[...]

(33) A tisztességes eljáráshoz való jog a demokratikus társadalom egyik alapelve. A gyanúsítottaknak vagy a vádlottaknak a tárgyaláson való jelenlétre vonatkozó joga ezen a jogon alapul, és azt az egész Unióban biztosítani kell.

(34) Amennyiben a gyanúsított vagy a vádlott rajta kívül álló okok miatt nem tud jelen lenni a tárgyaláson, biztosítani kell számára annak lehetőségét, hogy a nemzeti jogban előírt határidőn belül új tárgyalási időpontot kérjen.

[...]

(36) Bizonyos körülmények között lehetővé kell tenni, hogy a gyanúsított vagy a vádlott bűnösségét vagy ártatlanságát megállapító határozatot akkor is meghozhassák, ha az érintett személy nincs jelen a tárgyaláson. [...]

[...]

(41) A tárgyaláson való jelenlét joga csak abban az esetben gyakorolható, ha egy vagy több meghallgatásra kerül sor. Ez azt jelenti, hogy a tárgyaláson való jelenlét joga nem gyakorolható, ha a vonatkozó nemzeti eljárási szabályok értelmében meghallgatásra nem kerül sor. [...]

[...]

(47) Ez az irányelv tiszteletben tartja a Charta, valamint az EJEE által elismert alapvető jogokat és elveket, köztük a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmát, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jogot, a magán- és családi élet tiszteletben tartását, a személyi sérthetlenséghez való jogot, a gyermekek jogait, a fogyatékossgal élő személyek beilleszkedését, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot, az ártatlanság védelmét, valamint a védelemhez való jogot. Figyelemmel kell lenni különösen

az [EUSZ] 6. cikkére, amely szerint az Unió elismeri a Chartában foglalt jogokat, szabadságokat és elveket, és amely szerint az alapvető jogok, ahogyan azokat az EJEE biztosítja, továbbá ahogyan azok a tagállamok közös alkotmányos hagyományából következnek, az uniós jogrend általános elveit képezik.”

5 Ezen irányelv „Hatály” című 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ezt az irányelvet azokra a természetes személyekre kell alkalmazni, akik büntetőeljárásban gyanúsítottak vagy vádlottak. Ezt az irányelvet a büntetőeljárás minden szakaszában alkalmazni kell, attól a pillanattól kezdve, amikor valamely személyt bűncselekmény vagy feltételezett bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak vagy vádolnak meg, azon határozat jogerőre emelkedéséig, amelyben véglegesen megállapítást nyer, hogy a gyanúsított vagy a vádlott elkövette-e az érintett bűncselekményt.”

6 Az említett irányelvnek „A bizonyítási teher” címet viselő 6. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak vagy a vádlottak bűnösségének megállapítása tekintetében a bizonyítási teher a vádhatóságot terhelje. Ez nem érinti a bíró vagy az illetékes bíróság bármely arra vonatkozó kötelezettségét, hogy a terhelő és a mentő bizonyítékokat egyaránt feltárja, és a védelem arra vonatkozó jogát, hogy az alkalmazandó nemzeti jognak megfelelően bizonyítékokat terjesszen elő.”

7 Ugyanezen irányelvnek „A tárgyaláson való jelenlét joga” című 8. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak joguk van a tárgyalásukon jelen lenni.

(2) A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az olyan tárgyalás, amelynek eredményeként határozat születhet a gyanúsított vagy a vádlott bűnösségéről vagy ártatlanságáról, az érintett személy távollétében is megtartható, feltéve, hogy:

a) a gyanúsítottat vagy a vádlottat kellő időben tájékoztatták a tárgyalásról és a meg nem jelenés következményeiről; vagy

(b) a tárgyalásról értesített gyanúsítottat vagy vádlottat általa meghatalmazott vagy az állam által kirendelt védő képviseli.”

A bolgár jog

A belügyminisztériumról szóló törvény

8 A 2014. május 28-i zakon za Ministerstvoto na vatreshnite raboti (a belügyminisztériumról szóló törvény; a DV 2014. június 27-i 53. száma, 2. o.) alapeljárásra alkalmazandó változata 73. cikkével összefüggésben értelmezett 72. cikkének (1) bekezdéséből következik, hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személy a vádemelést megelőzően legfeljebb 24 órára őrizetbe vehető.

Az NPK

- 9 A Nakazatelo-protsesualen kodeks (a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv; a továbbiakban: NPK) 12. cikke alapján a bírósági eljárás kontradiktórius, és a védelmet ugyanazok a jogok illetik meg, mint a vádat.
- 10 Az NPK 46. cikke (2) bekezdésének 1. pontja és 52. cikke értelmében a büntetőeljárás nyomozási szakaszát a nyomozó hatóságok az ügyész felügyelete mellett folytatják le.
- 11 Amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, az NPK 107. cikkének (1) bekezdése, 139. és 224. cikke értelmében a tanú kihallgatása a büntetőeljárás nyomozási szakaszában a bizonyítékok összegyűjtése céljából általában a terhelt és ügyvédje távollétében történik. Az NPK 253. cikkével összefüggésben értelmezett 280. cikkének (2) bekezdése értelmében a tanút ezt követően újból kihallgatják az eljárás bírósági szakaszában, a tárgyaláson, a vádlott és ügyvédje jelenlétében, akik feltehetik így saját kérdéseiket a tanúnak.
- 12 Az NPK „Bíró előtti tanúkihallgatás” című 223. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ha fennáll a veszélye annak, hogy a tanú súlyos betegség, hosszabb ideig tartó távollét vagy egyéb olyan okok miatt, amelyek lehetetlenné teszik a tárgyaláson való megjelenését, nem tud megjelenni a bíróság előtt, továbbá ha az objektív igazság megállapítása szempontjából különösen fontos tanúvallomás rögzítése szükséges, a kihallgatást az illetékes elsőfokú bíróságnak vagy annak az elsőfokú bíróságnak a bírója előtt kell lefolytatni, amelynek körzetében e tevékenységre sor kerül. Ilyen körülmények között az ügyiratot nem terjesztik a bíró elé.

(2) A nyomozó hatóság biztosítja a tanú jelenlétét, valamint a terhelt és esetleges védője számára annak lehetőségét, hogy részt vegyen a kihallgatás lefolytatásában.”

- 13 Az NPK „A tanúvallomás felolvasása” című 281. cikke (1) bekezdésének 4. pontja és (3) bekezdése a következőket írja elő:

„(1) Ugyanabban az ügyben az eljárás nyomozási szakaszában bíró előtt vagy a más összetételben eljáró bíróság előtt tett tanúvallomást fel kell olvasni, ha:

[...]

4. a tanú idézés céljából nem lelhető fel, vagy elhunyt;

[...]

(3) A 281. cikk (1) bekezdésének 1–6. pontjában meghatározott feltételek mellett a nyomozó hatóság előtt tett tanúvallomást [a tárgyaláson] fel kell olvasni, ha a terhelt és a védője – amennyiben engedélyeztek vagy kirendeltek ilyen védőt – részt vett a kihallgatáson. Több terhelt esetén az ellenük felhozott vádakra vonatkozó tanúvallomások felolvasásához szükség van azon terheltek hozzájárulására, akiket nem idéztek a tanúkihallgatásra, vagy akik a távolmaradásukat alapos indokkal kimentették.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 14 A szóban forgó vádlottakkal – köztük a szófiai (Bulgária) repülőtér határrendészetének rendőreivel – szemben illegális bevándorlással kapcsolatban elkövetett bűncselekmények miatt büntetőeljárás folyik.
- 15 IP-t, DD-t, SS-t és HYA-t 2017. május 25-én este tartóztatták le, és másnap vizsgálat alá helyezték. BE-t 2017. május 31-én tartóztatták le és ugyanezen a napon helyezték vizsgálat alá. Ezt követően a szóban forgó vádlottakat előzetes letartóztatásba helyezték, és biztosították számukra az ügyvédi segítséget.
- 16 A büntetőeljárás nyomozási szakaszában az ügyészség nyomozási szolgálatai kihallgattak több harmadik országbeli állampolgárt, nevezetesen MM-t, RB-t, KH-t, HN-t és PR-t (a továbbiakban együtt: érintett tanúk), akiknek a bolgár területre való jogellenes beutazását a szóban forgó vádlottak megkönnyítették.
- 17 A kihallgatások egy részét bíró előtt folytatták le. Így MM-t és RB-t 2017. március 30-án és 2017. április 12-én, KH-t 2017. május 26-án, HN-t 2017. március 30-án, PR-t pedig 2017. március 30-án és 2017. április 12-én hallgatták meg.
- 18 A bolgár területen való jogellenes tartózkodásuk miatt az érintett tanúkkal szemben a kitoloncolásuk végett közigazgatási eljárásokat folytattak.
- 19 A büntetőeljárás nyomozási szakaszában SS és DD kifejezetten kérte, hogy kérdéseket intézhessen MM-hez. Az ügyészség e kérelmeknek nem adott helyt.
- 20 2020. június 19-én a Spetsializirana prokuratura (szakosított ügyészség, Bulgária), mivel úgy ítélte meg, hogy a szóban forgó vádlottak terhére rótt tények megalapozottak, a Spetsializiran nakazatelen sadhoz (szakosított büntetőbíróság, Bulgária) fordult büntetőjogi felelősségük megállapítása végett.
- 21 Amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, sikertelennek bizonyultak e bíróság arra tett kísérletei, hogy az érintett tanúkat a szóban forgó vádlottak jelenlétében történő kihallgatásuk céljából megidézze, akár azért, mert nem lehetett meghatározni tartózkodási helyüket, akár azért, mert a bolgár területről kitoloncolták őket, vagy azt önként elhagyták. Így az említett bíróság szerint nem áll fenn semmilyen lehetőség arra, hogy az érintett tanúkat személyesen kihallgassák az eljárás bírósági szakaszában.
- 22 A kérdést előterjesztő bíróság előtt 2021. április 9-én tartott tárgyaláson az ügyészség azt kérte, hogy az NPK 281. cikke (1) bekezdésének megfelelően az érintett tanúk által a büntetőeljárás nyomozási szakaszában tett nyilatkozatokat olvassák fel annak érdekében, hogy e nyilatkozatok azon bizonyítékok részét képezzék, amelyek alapján e bíróság érdemben határozni fog.
- 23 A kérdést előterjesztő bíróság kételyeket támaszt afelől, hogy e nemzeti rendelkezés ellen ügy körülményei közötti alkalmazása összeegyeztethető-e az uniós joggal, és arra keresi a választ, hogy az alapügyben nem köteles-e azt mellőzni.

- 24 E tekintetben jelzi, hogy az érintett tanúk vallomásai meghatározó tényezőt jelentenek a szóban forgó vádlottak bűnösségének értékelése során, és ítélete igen jelentős mértékben függ attól, hogy támaszkodhat-e, és adott esetben milyen mértékben támaszkodhat az e vallomásokban szereplő információkra.
- 25 A kérdést előterjesztő bíróság pontosítja, hogy az említett nemzeti rendelkezés azon kockázatot kívánja elkerülni, hogy valamely tanút nem lehet a büntetőeljárás bírósági szakaszában kihallgatni, előírva, hogy a tanú ezen eljárás nyomozási szakaszában bíró előtt kihallgatható. E bíró szerepe, akinek nem állnak rendelkezésére az ügy iratai, többek között abban áll, hogy biztosítsa a kihallgatás alaki jogszerűségét. Ebben az esetben, ha a gyanúsítottat már vizsgálat alá helyezték, tájékoztatják a tanú kihallgatásáról, és lehetőséget kap a kihallgatáson való részvételre.
- 26 Ugyanakkor, amint a jelen ügyben is, e nemzeti szabályozás a gyakorlatban megkerülhető. Elegendő ugyanis, ha a tanú kihallgatására a büntetőeljárás nyomozási szakaszában a gyanúsított letartóztatása és a vádemelés közötti 24 órás határidőn belül bíró előtt kerül sor, ahhoz, hogy sem a gyanúsított, mivel formálisan még nem helyezték vizsgálat alá, sem a gyanúsított ügyvédje ne vehessen e kihallgatáson részt.
- 27 E körülmények között a Spetsializiran nakazatelen sad (szakosított büntetőbíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Összeegyeztethető-e a 2016/343 irányelv – (33) és (34) preambulumbekzdésével, valamint a Charta 47. cikkének második bekezdésével összefüggésben értelmezett – 8. cikkének (1) bekezdésével és 6. cikkének (1) bekezdésével az olyan nemzeti törvény, amely szerint a terhelt eljárásban való jelenléthez való joga biztosított, és az ügyészség megfelelően eleget tett a terhelt bűnösségének bizonyítására vonatkozó kötelezettségének, ha a büntetőeljárás bírósági szakaszában olyan tanúknak az eljárás nyomozási szakaszából származó vallomását terjesztették elő, akiket objektív okok miatt nem tudnak kihallgatni, miközben e tanúkat csak a bűnüldöző hatóság – a védelem részvétele nélkül, azonban bíró előtt – hallgatta ki, és a bűnüldöző hatóság már a nyomozási szakaszban lehetővé tehetné volna e kihallgatáson a védelem részvételét, azonban ezt nem tette meg?”

- 28 A Sofiyski gradski sad (szófiai városi bíróság, Bulgária) a 2022. augusztus 5-i levelében tájékoztatta a Bíróságot arról, hogy egy 2022. július 27-től hatályos jogszabályi módosítás következtében a Spetsializiran nakazatelen sad (szakosított büntetőbíróság) megszűnt, és bizonyos, e bíróság elé terjesztett büntetőügyeket, az alapügyet is ideértve, ezen időponttól kezdve a Sofiyski gradski sadhoz (szófiai városi bíróság) utaltak át.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 29 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy a Charta 52. cikke (3) bekezdésének megfelelően, amennyiben e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az EJEE-ben biztosított jogoknak, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek. Márpedig, amint az az Alapjogi Chartához fűzött magyarázatokból (HL 2007. C 303., 17. o.) kitűnik, a Charta 48. cikkének (2) bekezdése, amely szerint minden gyanúsított személy számára biztosítani kell a védelemhez való jogának

tiszteletben tartását, megfelel az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének. Következésképpen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést a Charta 48. cikkének (2) bekezdésére tekintettel is meg kell vizsgálni.

- 30 E körülmények között úgy kell értelmezni, hogy kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a 2016/343 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 8. cikkének (1) bekezdését – a Charta 47. cikkének második bekezdésével és 48. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben – úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás alkalmazása, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára, hogy a vádlott bűnösségét vagy ártatlanságát megállapító határozatot, amennyiben a büntetőeljárás bírósági szakaszában nincs lehetőség valamely terhelő tanú kihallgatására, az említett tanú ezen eljárás nyomozási szakaszában bíró előtti kihallgatáson, azonban a terhelt és az ügyvédje távollétében tett tanúvallomására alapítsa.
- 31 Ami először is a 2016/343 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését illeti, e rendelkezés előírja, hogy a tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak vagy a vádlottak bűnösségének megállapítása tekintetében a bizonyítási teher a vádhatóságot terhelje.
- 32 Igaz ugyan, hogy a 2016/343 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével, amely e bizonyítási teher megoszlását szabályozza (lásd ebben az értelemben: 2019. november 28-i Spetsializirana prokuratura ítélet, C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024, 31. pont), ellentétes – amint az ezen irányelv (22) preambulumbekkezdéséből kitűnik – az említett bizonyítási teher védelemre történő áthárítása. Mindazonáltal, amint arra a főtanácsnok az indítványának 61. pontjában rámutatott, e 6. cikk (1) bekezdése nem írja elő, hogy a vádhatóságnak milyen módon kell megállapítania a terhelt bűnösségét, sem pedig annak módját, hogy a terhelt számára a védelemhez való joga gyakorlása során miként kell lehetőséget biztosítani a büntetőeljárás bírósági szakaszában a vád által előterjesztett bizonyítékok vitására.
- 33 E körülmények között meg kell állapítani, hogy a 2016/343 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése nem alkalmazandó az alapügyben szóban forgóhoz hasonló nemzeti szabályozásra.
- 34 Ami másodsorban a 2016/343 irányelv 8. cikkének (1) bekezdését illeti, e rendelkezés úgy szól, hogy a tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak joguk van a tárgyalásukon jelen lenni.
- 35 E tekintetben emlékeztetni kell egyrészt arra, hogy a 2016/343 irányelv 2. cikkének megfelelően ezen irányelvet azokra a természetes személyekre kell alkalmazni, akik büntetőeljárásban gyanúsítottak vagy vádlottak. Ezt az irányelvet a büntetőeljárás minden szakaszában alkalmazni kell, attól a pillanattól kezdve, amikor valamely személyt bűncselekmény vagy feltételezett bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanak vagy vádolnak meg, azon határozat jogerőre emelkedéséig, amelyben véglegesen megállapítást nyer, hogy a gyanúsított vagy a vádlott elkövette-e az érintett bűncselekményt.
- 36 Másfelől a 2016/343 irányelv (36) és (41) preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezett 8. cikkének (2) bekezdéséből az következik, hogy a vádlottnak a tárgyaláson való jelenléthez való joga alapján lehetősége kell legyen arra, hogy személyesen jelen legyen a vele szemben folytatott eljárás keretében tartott tárgyalásokon.

- 37 Amint arra a főtanácsnok az indítványának 38. pontjában lényegében rámutatott, a kérdést előterjesztő bíróság a tárgyaláson való jelenlét jogának a büntetőeljárás bírósági szakaszában való gyakorlásának tartalmára és módjára vonatkozóan tesz fel kérdést. Ugyanis kétségtelenül igaz, hogy a vádlott bűnösségére vagy ártatlanságára vonatkozó határozat céljából a büntetőeljárás nyomozási szakaszában a vádlott és ügyvédje távollétében kihallgatott terhelő tanú vallomásának anélkül történő figyelembevétele, hogy ez utóbbiaknak lehetőségük lenne ezen eljárás bírósági szakaszában e tanúhoz kérdéseket intézni vagy intéztetni, nem fosztja meg a vádlottat attól a lehetőségtől, hogy személyesen jelen legyen a vele szemben folytatott eljárás keretében tartott tárgyalásokon. Ugyanakkor ilyen esetben a vádlott szerepe az e tanú által tett vallomások tartalmának felolvasásán való passzív részvételre korlátozódik, ahogyan e vallomásokat a büntetőeljárás nyomozási szakaszában egy olyan kihallgatás jegyzőkönyvében rögzítették, amelyen a vádlott nem vehetett részt.
- 38 E körülmények között először is azt kell meghatározni, hogy a tárgyaláson való jelenlét 2016/343 irányelv 8. cikkének (1) bekezdésében biztosított joga a vádlottal szemben folytatott eljárás keretében tartott tárgyalásokon való személyes jelenléthez való jogon kívül biztosítja-e a vádlott számára azt a jogot, hogy a büntetőeljárás bírósági szakaszában kérdéseket intézzen vagy intéztessen a vád tanúhoz.
- 39 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 2016/343 irányelv (47) preambulumbekkezdése értelmében az irányelv tiszteletben tartja a Charta, valamint az EJEE által elismert alapvető jogokat és elveket, köztük a tisztességes eljáráshoz való jogot, az ártatlanság védelmét és a védelemhez való jogot.
- 40 Amint az ezen irányelv (33) preambulumbekkezdéséből kitűnik, a gyanúsítottak és a vádlottak tárgyaláson való jelenléthez való joga a tisztességes eljáráshoz való jogon alapul, amelyet az EJEE 6. cikke rögzít, amelynek, amint azt a Chartához fűzött magyarázatok pontosítják, megfelel e Charta 47. cikkének második és harmadik bekezdése, valamint 48. cikke. Így a Bíróságnak biztosítania kell, hogy az ezen utóbbi rendelkezésekre vonatkozó értelmezése olyan védelmi szintet biztosítson, amely nem sérti az EJEE 6. cikkében rögzített és az Emberi Jogok Európai Bírósága által értelmezett elvet (2022. szeptember 15-i DD [A tanú kihallgatásának megismétlése] ítélet, C-347/21, EU:C:2022:692, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 41 E tekintetben az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy a terhelt megjelenése alapvető jelentőséggel bír a tisztességes büntetőeljárás szempontjából, mivel a vádlott tárgyalóteremben való jelenléthez való jogának biztosítására irányuló kötelezettség az EJEE 6. cikkének egyik alapvető eleme (lásd ebben az értelemben: EJEB, 2006. október 18., Hermi kontra Olaszország, CE:ECHR:2006:1018JUD001811402, 58. §).
- 42 Közelebbről, az EJEB kimondta, hogy tekintettel a védelemhez való jogra, amelyet többek között az EJEE 6. cikke (3) bekezdésének d) pontja biztosít, a vádlott lehetősége a tárgyaláson való jelenlétre magában foglalja a tárgyaláson való tényleges részvétel jogát (lásd ebben az értelemben: EJEB, 2006. október 5., Marcello Viola kontra Olaszország, CE:ECHR:2006:1005JUD004510604, 52. és 53. §; 2011. december 15., Al-Khawaja és Tahery kontra Egyesült Királyság, CE:ECHR:2011:1215JUD002676605, 142. §), a vádlott azon, e rendelkezésben foglalt joga, hogy a terhelő tanúhoz kérdéseket intézzen vagy intéztessen, az EJEE 6. cikkének (1) bekezdésében biztosított tisztességes eljáráshoz való jog sajátos aspektusa (lásd ebben az értelemben: EJEB, 2013. február 19., Gani kontra Spanyolország, CE:ECHR:2013:0219JUD006180008, 36. §).

- 43 Ezenkívül a Bíróság rámutatott, hogy a tisztességes büntetőeljárás egyik fontos eleme a vádlott azon lehetősége, hogy a bűnösségéről vagy ártatlanságáról határozatot hozó bíróság jelenlétében a tanúkkal szembesítsék, mivel a tanú szavahihetőségének értékelése összetett feladat, amely általában nem végezhető el a kihallgatásokról készült jegyzőkönyvekben szereplő nyilatkozatok tartalmának egyszerű elolvasásával (lásd ebben az értelemben: 2019. július 29-i Gambino és Hyka ítélet, C-38/18, EU:C:2019:628, 42. és 43. pont).
- 44 A fenti megfontolásokból következik, hogy a tárgyaláson való jelenléthez való, a 2016/343 irányelv 8. cikkének (1) bekezdésében biztosított jogot oly módon kell biztosítani, hogy azt a büntetőeljárás bírósági szakaszában a tisztességes eljárás követelményeinek megfelelő módon lehessen gyakorolni. Ekképpen e jog nem korlátozódik annak biztosítására, hogy a vádlott jelen lehessen a vele szemben folytatott eljárás keretében tartott tárgyalásokon, hanem megköveteli, hogy ténylegesen részt vehessen a tárgyaláson, és e célból gyakorolni tudja a védelemhez való jogát, amelynek része ezen bírósági szakaszban a vád tanúihoz kérdések intézésének vagy intéztetésének joga.
- 45 Amint ugyanis arra a főtanácsnok az indítványának 43. pontjában lényegében rámutatott, a 2016/343 irányelv 8. cikke (1) bekezdésének olyan megszorítóbb értelmezése, amely szerint a tárgyaláson való jelenlét joga annak biztosítására korlátozódna, hogy a vádlott személyesen részt vehessen a vele szemben folytatott eljárás keretében tartott tárgyalásokon, azzal a következménnyel járhat, hogy nem engedi a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog lényeges tartalmát érvényesülni.
- 46 E körülmények között második lépésben azt kell meghatározni, hogy a 2016/343 irányelvnek a Charta 47. cikkének második bekezdésével és 48. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 8. cikke (1) bekezdésével ellentétes-e az, ha a büntetőbíróság olyan nemzeti szabályozást alkalmaz, amelynek értelmében, ha valamely tanú objektív okokból nem tud részt venni a büntetőeljárás bírósági szakaszában, e bíróság felolvashatja az e tanú által az eljárás nyomozási szakaszában bíró előtt tett vallomásokot annak érdekében, hogy a vádlott bűnösségét vagy ártatlanságát megállapíthassa, beleértve azon esetet is, amikor a terheltet még nem helyezték vizsgálat alá e tanú kihallgatásának időpontjában, és sem a terheltnek, sem ügyvédjének nem volt módja e kihallgatáson jelen lenni.
- 47 Márpedig az ilyen nemzeti szabályozás alkalmazása sértheti a tárgyaláson való jelenléthez való, a jelen ítélet 44. pontjában meghatározott jogot.
- 48 Ekképpen a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy a Bíróság által nyújtott értelmezési szempontok alapján értékelje, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás alkalmazása összeegyeztethető-e az uniós jog említett rendelkezéseivel.
- 49 Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy az EUMSZ 267. cikk nem arra jogosítja fel a Bíróságot, hogy az uniós jog szabályait egy meghatározott ügyre alkalmazza, hanem csupán arra, hogy a Szerződések és az uniós intézmények által elfogadott aktusok értelmezéséről döntsön. Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a Bíróság az e cikkel bevezetett igazságügyi együttműködés keretében – az iratokban fellelhető tényekből kiindulva – megadhatja azonban a nemzeti bíróságnak az uniós jog értelmezésének azokat az elemeit, amelyek valamely uniós jogi rendelkezés hatásainak értékelése során részére hasznosak (2021. március 2-i A. B. és társai [A legfelsőbb bíróság bírúinak kinevezése – Jogorvoslat] ítélet, C-824/18, EU:C:2015:153, 96. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 50 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Charta 52. cikkének (1) bekezdése értelmében a Chartában elismert jogok gyakorlása korlátozható, feltéve, hogy a korlátozásra a törvény által, e jogok és szabadságok lényeges tartalmának, valamint az arányosság elvének tiszteletben tartásával kerül sor, továbbá a korlátozás elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja.
- 51 Először is, azon követelményt illetően, amely szerint az alapvető jogok gyakorlása csak a törvény által korlátozható, ez azt jelenti, hogy a távol lévő tanúk vallomásai figyelembevételének lehetőségét a releváns nemzeti jogi keretnek kell előírnia. Az e tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő értékeléstől függően úgy tűnik, hogy az alapeljárásban ez a helyzet áll fenn.
- 52 Másodsor, ami a vádlott alapvető jogai lényeges tartalmának tiszteletben tartását illeti, meg kell állapítani, hogy ezt a lényeges tartalmat tiszteletben tartották, amennyiben a távol lévő tanúk vallomásait csak korlátozott körülmények között, jogszerű okokból és a büntetőeljárás egésze tisztességességének tiszteletben tartása mellett lehet figyelembe venni.
- 53 E tekintetben pontosítani kell, hogy az ilyen értékelés összhangban áll az Emberi Jogok Európai Bíróságának releváns ítélkezési gyakorlatával, amelyből kitűnik, hogy a büntetőeljárás nyomozási szakaszában szerzett tanúvallomások bizonyítékként való felhasználása önmagában nem összeegyeztethetetlen az EJEE 6. cikkének (1) bekezdésével és (3) bekezdésének d) pontjával, feltéve, hogy tiszteletben tartják a védelemhez való jogot, amely főszabály szerint megköveteli, hogy a terheltnek elegendő és megfelelő lehetőséget biztosítsanak arra, hogy vitassa a terhelt tanúvallomásokat, és a kérdéseket tegyen fel azoknak, akiktől e tanúvallomások származnak, akár azok megtételének időpontjában, akár egy későbbi szakaszban (lásd ebben az értelemben: EJEB, 2015. december 15., Schatschaschwili kontra Németország, CE:ECHR:2015:1215JUD000915410, 105. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 54 Harmadszor, az arányosság elvének tiszteletben tartását illetően, az megköveteli, hogy azok a korlátozások, amelyeket az uniós jogi aktusok a Chartában előírt jogokra és szabadságokra nézve maguk után vonhatnak, ne haladják meg az elérni kívánt jogszerű céloknak, illetve mások jogai és szabadságai védelmének a megvalósításához megfelelő és szükséges mértéket, ami azt jelenti, hogy ha több megfelelő intézkedés közül lehet választani, a kevésbé kényszerítő jellegű intézkedéshez kell folyamodni, és az okozott hátrányok a kitűzött célokhoz képest nem lehetnek aránytalanul nagyok (lásd ebben az értelemben: 2022. december 8-i Orde van Vlaamse Balies és társai ítélet, C-694/20, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 55 Ezen elv tiszteletben tartásának biztosítása érdekében a kérdést előterjesztő bíróság feladata megvizsgálni, hogy a tanú alapos okból marad-e távol, és amennyiben e tanú vallomása a terhelt esetleges elítélésének kizárólagos vagy döntő eleme lehet, van-e elegendő ellensúlyozó tényező, különösen erőteljes eljárási biztosítékok, amelyek lehetővé teszik a terhelt és ügyvédje számára e vallomás bizonyítékként való elfogadása által okozott nehézségek ellensúlyozását, és a büntetőeljárás egésze tisztességes jellegének biztosítását (lásd ebben az értelemben: EJEB, 2011. december 15., Al-Khawaja és Tahery kontra Egyesült Királyság, CE:ECHR:2011:1215JUD002676605, 152. §; EJEB, 2015. december 15., Schatschaschwili kontra Németország, CE:ECHR:2015:1215JUD000915410, 107. §; valamint EJEB, 2018. június 7., Dimitrov és Momin kontra Bulgária, CE:ECHR:2018:0607JUD003513208, 52. §).

- 56 E tekintetben először is a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a büntetőeljárás bírósági szakaszában a terhelő tanú távollétét olyan alaposok igazolja-e, mint például haláleset, egészségi állapot, a vallomástételtől való félelem vagy a tanú felkutatásának lehetetlensége, mivel ez utóbbi esetben e bíróság köteles minden tőle észszerűen elvárható erőfeszítést tenni e tanú megjelenésének biztosítása érdekében (lásd ebben az értelemben: EJEB, 2015. december 15., Schatschaschwili kontra Németország, CE:ECHR:2015:1215JUD000915410, 119–121. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 57 Ezt követően meg kell vizsgálni, hogy a büntetőeljárás bírósági szakaszában távol lévő tanúnak az eljárás korábbi szakaszában tett vallomása, amelyet a bírósági szakaszban bizonyítékként fogadnak el, a terhelt elítélésének kizárólagos alapját képezné-e, ha e tanúvallomás lenne az egyetlen, a terhelt ellen szóló bizonyíték. Ezen alapot meghatározónak kell tekinteni abban az esetben, ha az említett tanúvallomás olyan jelentőségű, hogy az ügy elbírálásában döntő szerepet játszhat, figyelemmel arra, hogy amennyiben a távol lévő tanú vallomását más bizonyítékok is megerősíthetik, e többi bizonyíték bizonyító erejétől függ e vallomás meghatározó jellegének értékelése, minél nagyobb ez utóbbiak bizonyító ereje, annál kevésbé tekinthető meghatározónak a távol lévő tanú vallomása (lásd ebben az értelemben: EJEB, 2015. december 15., Schatschaschwili kontra Németország, CE:ECHR:2015:1215JUD000915410, 105. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 58 Végül, az ellensúlyozó elemek létét illetően, az ilyen elemeknek lehetővé kell tenniük az ellenőrizetlen tanúvallomás megbízhatóságának megfelelő és méltányos értékelését, és ezen elemek különösen az alábbiakra vonatkoznak: az eljáró bíróság hozzáállása a távol lévő tanú által szolgáltatott ellenőrizetlen bizonyítékkal kapcsolatban, alátámasztó bizonyítékok rendelkezésre állása a bírósági szakaszban és azok bizonyító ereje, valamint az annak ellensúlyozására hozott eljárási intézkedések, ha közvetlenül a tárgyaláson nincs lehetőség a tanúhoz keresztkérdéseket intézni (lásd ebben az értelemben: EJEB, 2015. december 15., Schatschaschwili kontra Németország, CE:ECHR:2015:1215JUD000915410, 125–131. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; valamint EJEB, 2018. június 7., Dimitrov és Momin kontra Bulgária, CE:ECHR:2018:0607JUD003513208, 53. §). Ez utóbbi szempontot illetően, az olyan eljárási garancia, amely ellensúlyozhatja a büntetőeljárás bírósági szakaszában a tanú távolmaradása okán a védelemnek okozott nehézségeket, állhat abban, hogy a terhelt vagy ügyvédje számára lehetőséget biztosít ezen eljárás nyomozási szakaszában arra, hogy kérdéseket intézzenek a tanúhoz (lásd ebben az értelemben: EJEB, 2022. február 10., Al Alo kontra Szlovákia, EC:ECHR:2022:0210JUD003208419, 56. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 59 A jelen ügyben először is emlékeztetni kell arra, hogy a tanú büntetőeljárás bírósági szakaszában való megidézés céljából való fellelésének lehetetlensége főszabály szerint a jelen ítélet 56. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében alapos oknak minősül, különösen, ha e tanú már nem rendelkezik lakóhellyel az érintett tagállam területén, és az felkutatására – többek között az Interpolon keresztül – tett kísérletek sikertelenek maradtak.
- 60 Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy a szóban forgó vádlottak elítélése esetén a határozata a jelen ítélet 57. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében alapulhat-e kizárólag vagy döntő mértékben az érintett tanúk által a büntetőeljárás nyomozási szakaszában tett tanúvallomásokon.
- 61 Harmadszor, a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak meghatározása, hogy a jelen ügyben létezik-e elegendő ellensúlyozó tényező a szóban forgó vádlottak és ügyvédjeik számára az érintett tanúknak a büntetőeljárás nyomozási szakaszában tett vallomásai bizonyítékként való

esetleges elfogadása által okozott nehézségek ellensúlyozására a jelen ítélet 58. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében, többek között a szóban forgó vádlottak és ügyvédjeik számára biztosítva annak lehetőségét, hogy az érintett tanúkhöz a büntetőeljárás nyomozási szakaszában kérdéseket intézzenek, illetve ennek esetleges megtagadása esetén jogorvoslati lehetőséget biztosítva.

- 62 A fenti indokok összességére tekintettel az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2016/343 irányelvnek a Charta 47. cikkének második bekezdésével és 48. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 8. cikke (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás alkalmazása, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára, hogy a vádlott bűnösségét vagy ártatlanságát megállapító határozatot, amennyiben a büntetőeljárás bírósági szakaszában nincs lehetőség valamely terhelő tanú kihallgatására, az említett tanú ezen eljárás nyomozási szakaszában bíró előtti kihallgatáson, azonban a terhelt és az ügyvédje távollétében tett tanúvallomására alapítsa, kivéve ha alapos okkal igazolható a tanú távolmaradása a büntetőeljárás bírósági szakaszában, ha e tanú vallomása nem képezi a vádlott elítélésének kizárólagos vagy döntő elemét, és ha elegendő ellensúlyozó tényező áll rendelkezésre a vádlott és ügyvédje számára az említett vallomás figyelembevételével okozott nehézségek ellensúlyozására.

A költségekről

- 63 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A büntetőeljárás során az ártatlanság vélelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikke második bekezdésével és 48. cikke (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 8. cikke (1) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás alkalmazása, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára, hogy a vádlott bűnösségét vagy ártatlanságát megállapító határozatot, amennyiben a büntetőeljárás bírósági szakaszában nincs lehetőség valamely terhelő tanú kihallgatására, az említett tanú ezen eljárás nyomozási szakaszában bíró előtti kihallgatáson, azonban a terhelt és az ügyvédje távollétében tett tanúvallomására alapítsa, kivéve ha alapos okkal igazolható a tanú távolmaradása a büntetőeljárás bírósági szakaszában, ha e tanú vallomása nem képezi a vádlott elítélésének kizárólagos vagy döntő elemét, és ha elegendő ellensúlyozó tényező áll rendelkezésre a vádlott és ügyvédje számára az említett vallomás figyelembevételével okozott nehézségek ellensúlyozására.

Aláírások